

SABIR VE NAMAZLA ALLAH'TAN YARDIM İSTEYİN!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak iki cihanda cümlelerinizi aziz ve bahtiyar eylesin...

a. Allah'tan Yardım İstemek

Tefsir sohbetlerimizde Bakara Sûre-i Şerîfesi'nin 153. ayet-i kerimesine ulaştık. Daha önceki hafta yaptığımız sohbette:

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ

(البقرة: ١٥٣)

(*Fe'zürûnî ezkürküm ve'sşkürû lî ve lâ tekfurûn.*) “Ben sizin kıblenizi değiştirdim, size peygamber gönderdim. O peygamberin şu güzel evsafı var, ne mutlu size... Binâen aleyh, siz de beni zikredin ki, ben de sizi zikredeyim! Bana şükredin ve bana sakın küfrân-ı nimette bulunmayın!” (Bakara, 2/152) ayet-i kerimesi üzerinde durmuştuk.

Onun arkasından buyuruyor ki; okuyorum, *bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ

وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

(البقرة: ١٥٣)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'staînû bi's-sabri ve's-salâh, inna'llàhe mea's-sâbirîn.*) (Bakara, 2/153)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû*) “Ey iman eden mü'min kullar!” diye Rabbü'l-âlemîn, Mevlâmız Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri mü'minlere hitab ediyor. (*İstaînû bi's-sabri ve's-salâh*) *İstiâne*; avn istemek, yardım istemek mânâsına bir kelime. İstif'al bâbı bir şeyi talep etmek, istemek mânâsına geliyor çok kere. Meselâ, *isticvâb*; cevap istemek.

(*Istaînû bi's-sabri*) “Sabır ile, sabrı kullanarak, sabrı vasıta edinerek, sabır vasıtası ile yardım isteyiniz!” Tabii, yardım kimden istenir?.. Yardımı yapmağa muktedir olan kudret sahibinden istenir. Mü'minler yardımı Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden isterler. Düşmanları ne kadar kuvvetli olursa olsun, onlar;

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

(آل عمران: ١٧٣)

(*Hasbüna'llàhu ve ni'me'l-vekîl*) “Allah bize yeter, o ne iyi vekildir.” (Âl-i İmran, 3/173) derler ve her türlü tehlikeye karşı yardımı Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden talep ve niyaz ederler.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

(الفاتحة : ٤)

(*Iyyâke na'bûdü*) “Sadece sana ibadet ederiz, (ve *iiyyâke nestaîn*) sadece yâ Rabbi, senden yardım isteriz.” derler. (Fâtîha, 1/4) Çünkü, hakîkatte her türlü yardımı veren veya verdirtmeyen, birileri yardım etmek isteseler bile yolu kesen, kesecek kudrette olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir.

İslâm tarihindeki vukûat, müslümanların ihlâslı, imanlı mücadeleleri incelenirse görülür ki, nice güç durumdaki İslâm ordularına Allah-u Teâlâ Hazretleri yardım etmiş, az olmalarına rağmen gâlib eylemiştir. Nice çok düşmanları, çok çok yardımlar geldiği halde perişan eylemiştir. Bunun misalleri çoktur.

b. Sabrın Önemi

(*Istaînû bi's-sabri*) “Siz sabrederek, sabrı kullanarak, sabırlı olarak yardım isteyiniz. (Ve's-salâh) Namaz ile... Sabır ile, namaz ile yardım isteyiniz! (*Inna'llâhe mea's-sâbirîn*) Hiç şüphesiz, kuşkusuz, muhakkak ki Allah-u Teâlâ sabredenlerin yanındadır, sabredenlerle beraberdir.” (Bakara, 2/153)

Daha önceki ayetlerde, mü'minler Cenâb-ı Hakk'ı zikretmekle ve şükretmekle emrolundular. Bu ayet-i kerimede de sabırla emrolunmuş oluyorlar. Bu bakımdan, bir önceki ayet-i kerimeyle bu ayet-i kerimenin mânâ ilişkisi âşikârdır.

İmanı ve hayatın kanunlarını, ilâhî kanunları bilmeyen cahil veya gâfil olan kimseler, “İnsan mü’min olunca, ona imanından dolayı imtiyazlı bir muamele yapılacaktır, hiç üzüntü, elem, keder, hastalık, dert, belâ, musîbet gelmeyecek.” diye sanabilir. Ama iş öyle değildir. Cenâb-ı Hak bu dünya hayatını imtihan hayatı olarak düzenlemiştir. Bizi de imtihan etmek için buraya göndermiştir. Onun için, imtihanda da çeşitli sıkıntılarla karşılaşılır. Bu karşılaşılan sıkıntıların aşılması için de, insanın sabırlı olması lâzım! O sabrı tavsiye ediyor.

Müslümanın ibadetlerindeki hikmetler düşünülürse, onu sabra alıştırmaya yönelik olduğu görülür. Müslüman sabra küçükten, mükellef olduğu çağdan itibaren sabrın her çeşidine alıştırılıyor. Yâni oruçla, Ramazan oruçlarıyla, namazlara beş vakit devam etmekle, sabahleyin erken kalkmakla, teheccüd namazıyla, diğer görevlerle, ibadet ve taatlerle sabra alıştırılıyor.

Müslümanın sabrı kendisine şiar, alet ve vasıta, hız ve güç ve başarı kaynağı etmesi lâzım!

Her nimetin kazanılması birtakım külfetler sarfıyla oluyor. Mahsulün biçilmesi için ekilmesi ve bakılması gerekiyor. Tarlanın sürülmesi gerekiyor, otların ayıklanması gerekiyor. Sulama gerekiyor. Mahsulün toplanması gerekiyor, ayıklanması, ilaçlanması gerekiyor. Ondan sonra sonuç elde ediliyor.

İnsanın hayatta başarı kazanması için, iyi bir eğitim görmesi gerekiyor, okuması gerekiyor. Bunun için masraf etmesi gerekiyor, zaman harcaması gerekiyor, çalışması gerekiyor, uykusuz kalması gerekiyor. Binâen aleyh, müslüman başarı için her şeyde sabretmeli!

İmanın başı sabırdır. İyi icraat yapabilen bir müslüman olmanın başı da sabırdır. Tarikatın başı da sabırdır. Dinin yarısı sabırdır, yarısı şükürdür. Yâni, önemli bir kısmı sabırdır. Ahlâkın başı, temeli sabırdır. Her türlü başarının kaynağı, sabırlı olmaktır.

Bu sabırlı olmayı, mutlaka çocuklarımızı öğretmeliyiz. Uykuya dayanamıyor, uykusuzluğa dayanamıyor, yorgunluğa dayanamıyor, çalışmaya dayanamıyor... Böyle olmaz. Yâni, sabrı öğrenmesi lâzım! Her işin olması zamanın gelişmesiyle, akmasıyla, geçmesiyle olduğundan, o zamanın geçmesi için de kişinin sabra sarılması lâzım!

Onun için, Allah-u Teâlâ Hazretleri bir de sabredenleri sever.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

(Âl عمران: ١٤٦)

(*Va'llàhu yuhibbü's-sàbirîn*) (Âl-i İmran, 3/146) diye ayet-i kerimeler var. Sevdiği huylara sahip insanların bir bölümü sabredenlerdir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri lütf u keremiyle, kuvvet kudretiyle, avn ü inâyetiyle sabredenlerin yanında olacağını da müjdeliyor. (*Inna'llâhe mea's-sâbirîn*) diye bu ayetin sonunda da bildiriyor.

Demek ki sabrı öğreneceğiz, sabrı çoluk çocuğumuza öğreteceğiz. Sabrı şiar edineceğiz, sabrı kullanacağız. Her şeyin sabırla olduğunu bileceğiz. Bir taraftan insanın kendi nefsinden gelen istekler vardır veya isteksizlikler vardır. Bitmez tükenmez nefsânî arzular, şehvât-ı nefsâniyye dediğimiz şeyler; bir taraftan da yapılması gereken, ama meşakkatli olan güzel şeylere karşı da tenbellenmeler, isteksizlikler vardır. İnsanın nefsine karşı mücadele etmesi gerekiyor, bu bir sabır işi... Diğer taraftan kâfirlere karşı mücadele etmek gerekiyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin emirlerini, ibadetleri yapmak için sabretmek lâzım; ne kadar meşakkatli zahmetli olsa da... Günahları, haramları da ne kadar câzibeli, ne kadar iştiha çekici, ne kadar hoş görünüşlü olsa da, onları da yapmamak için diretebilmesi, sabredebilmesi lâzım!

Bunu şuna benzetmiş alimler: İnsan hastalandığı zaman acı ilaçları içiyor, acımasına rağmen iğneyi yaptırıyor, kesme biçme olduğu halde ameliyata bile razı oluyor; çünkü sonunda sağlık var... Binâen aleyh, acı gelen, zor gelen, meşakkatli olan şeyleri de yapacak ki insan; sonunda sevap var, Allah'ın rızası var.

Nefsânî şeyleri de yapmayacak. Bir takım cazibeli zehirli çiçekler oluyor, zehirli bitkiler oluyor, zehirli meyvalar oluyor. Onları yediği zaman zehirleniyor insan. Bunun gibi, cazibeli olduğu halde nefsânî şeyleri de yapmamak gerekiyor.

Bazıları, “Sabır burada husûsî bir maksatla kullanılmıştır. Buradaki sabırdan maksat oruçtur.” demişler. O zaman, “Ey iman edenler, oruç tutarak, namaz kılarak Allah’ın yardımına mazhar olmayı düşünün!” demek olur.

Bazılarına göre, bu sabırdan maksat cihaddır. Elbette cihad ederek, cehd sarf ederek, düşmanla, nefisle mücadele ederek bu işler olacağı için, onu kastediyor diye tefsir edenler var. Ama umûmî mânâsı zaten bunları da içine alıyor.

Sabır çok önemli bir huy olduğundan, güzel ahlâk olduğundan, kendimize ve çocukluğumuza öğretmeliyiz. “Evlâdım, bak buna sabretmen lâzım! Sabır çok sevaplıdır.” diye öğretmemiz lâzım!

c. Namazın Kıymeti

İkincisi de namaz. *Salât* yazılıyor, üzerinde durulduğu zaman *salâh* diye okunuyor. Namaz da çok yüce, çok değerli, çok önemli bir ibadettir. Peygamber SAS Efendimiz’in hali ve adeti anlatılırken buyrulmuş ki:¹

كَانَ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى

(حم. د. عن حذيفة)

RE. 529/18 (*Kâne izâ hazebehû emrun sallâ*)
Hazebe, zor bir işin ansızın gelip insana çatması demek. “Peygamber Efendimiz’e zor, elem verici, üzücü bir iş gelip çattığı zaman, Efendimiz hemen namaza dururdu.” Çünkü, namaz mü’minin mi’racıdır. Çok şerefli bir ibadettir ve zikrin her çeşidini, duanın her çeşidini, en güzellerini ihtiva ediyor. Hürmetin, Cenâb-ı Hakk’a kulluğun ve saygının, ta’zimin her çeşidini ihtiva ediyor.

Cenâb-ı Hakk’ın çok sevdiği bir ibadettir. Kul namaza durduğu zaman, “*Allâhu ekber*” deyince, Cenâbı Hakk’ın divanına, huzuruna girmiş olur. Hattâ camide namazı beklerken, ezan okunacak da namazı kılacağız diye beklerken bile, namazdaymış gibi muamele görür, öyle sevap kazanır ve melekler ona dua ederler.

Namaz son derece müessir, son derece tesirli bir ibadet şeklidir. Onun için Peygamber SAS Efendimiz:²

حُبِّبَ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا النِّسَاءُ وَالطَّيِّبُ

وَجُعِلَ قُرَّةَ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

(ن. حم. ك. طس. ع. ق. عن أنس)

---

¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s420, Salât/312, no:1319; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.388, no:23347; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.154, no:3181; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.720; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.172, no:515; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.V, s.124, no:4161; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XII, s.283; Huzeyfetü'bnü'l-Yemân RA'dan.

“Sizin dünyanızdan bana kadın ve güzel koku sevdirdi; (ve cuile kurretü aynî fi’s-salâh) ve namaz kılmak benim gözümün şenliği, gözümün sürûru kılındı.” buyurmuştur. Yâni, “Namaz kılmayı ben çok seviyorum, namaz kılmanın aşığıyım.” demiş oluyor.

d. Sabrın Karşılığı

Mü’minler ne yapacaklar?.. Sabredekler, sabrın her çeşidini gösterecekler. Nefislerini terbiye etmek için oruçsa oruç, cihadsa cihad, nefse muhalefetse muhalefet; düşmana karşı savaşmak, sabretmek, kaçmamak; ama her anda Cenâb-ı Mevlâ’dan uzak olmamak, “Allâhu ekber” deyip onun divanına durmak, Cenâb-ı Hakk’a iltica eylemek...

Bu, tefsir ettiğimiz daha önceki ayet-i kerimelerde de geçmişti.

Daha önceki ümmetlere de:

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ
إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

(البقرة: ١٥٠)

---

² Neseî, *Sünen*, c.VII, s.61, no:3939; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.128, no:12315; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.174, no:2676; Taberânî, *Mu’cemü’l- Evsat*, c.V, s.241, no:5203; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.VI, s.199, no:3482; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.V, s.280, no:8887; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.V, s.280, no:8887; Ebû Avâne, *Müsned*, c.III, s.14, no:4021; İbn-i Ebî Âsım, *Zühd*, c.I, s.119, no:234; Ukaylî, *Duafâ*, c.III, s.425, no:744; İbn-i Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, ç.I, s.398; Enes ibn-i Mâlik RA’dan. *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.338, no:1089.

(*Ve'staînû bi's-sabri ve's-salâh, ve innehâ lekebîratün illâ ale'l- hâşîîn*) buyrulmuştu. Yâni, “Sabırla, namazla siz de Cenâb-ı Mevlâ’dan istiâne eyleyiniz! Şüphesiz o (sabır ve namaz), Allah’a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir.” (Bakara, 2/45) diye, Bakara Sûresi’nin evvelki ayetlerinde, daha önceki ümmetlere de aynı tavsiyenin yapıldığı beyan buyruluyordu.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

(البقرة: ١٥٣)

(*Inna'llâhe mea's-sâbirîn*) “Allah sabredenleri sever ve onların yanında yer alır.” (Bakara, 2/153)

إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

(الزمر: ١٠)

(*Innemâ yüveffe's-sâbirûne ecrahüm bi-gayri hisâb*) (Zümer, 39/10) buyruluyor ileride gelecek bir ayet-i kerimede. *Innemâ*, edât-ı tahsistir. “Sadece sabredenlere ecirleri, mükâfatları, sabrettikleri için alacakları sevaplar bi-gayri hisâb verilecek.” buyruluyor. Başkalarına tabii bir hesap var, miktar var. İyi amelinin cinsine göre mükâfatın da derecesi var, miktarı var. Meselâ:³

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.374, no:1509; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.1319, no:43454; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.IV, s.215, no:3081.

أَرْبَعٌ مُسَبَّعَاتٌ نَفَقْتُكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَنَفَقْتُكَ

عَلَى أَبْوَيْكَ وَنَفَقْتُكَ عَلَى أَهْلِكَ وَذَبِيحَتُكَ

شَاتِكَ يَوْمَ فِطْرِكَ لِأَهْلِكَ

(أبو الشيخ في الثواب عن أبي هريرة)

RE. 69/11 (*Erbaun müsebbiâtün*) “Dört çeşit amel, yedi yüz misli sevapla karşılanır.” buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Bunlar nelerdir? (*Nafakatüke fî sebîli'llâh*) Birisi, Cenâb-ı Hakk'ın yoluna, cihada masrafın sevabı bire yedi yüz... İkincisi, (*nafakatüke alâ ebeveyke*) annene ve babana yaptığın masrafın sevabı bire yedi yüz... Üçüncüsü, (*nafakatüke alâ ehlike*) evine, ailene yaptığın masrafın sevabı bire yedi yüz... Dördüncüsü, (*ve zebîhatüke şâteke yevme fıtrike li-ehlike*) Ramazan Bayramı'nda ailen için kurban kesmenin sevabı bire yedi yüz.” diye bildiriliyor.

Ama, başka bir hadis-i şerifte buyruluyor ki:⁴

ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ النَّفَقَةِ فِي

سَبِيلِ اللَّهِ بِمِائَةِ دَرَجَةٍ

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.440, no:15685; Muaz ibn-i Enes el- Cühenî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.431, no:1861.

(Zikru'llâhi teâlâ efdalü inda'llâhi mine'n-nafakati fî sebîli'llâhi bi-mieti dereceh)
“Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni zikretmek, fî sebîlillâh masraf yapmaktan, Allah yolunda cihada para sarf etmekten yüz kat daha sevaplıdır.” buyruluyor. Yedi yüzün yüz katı, yetmiş bin; demek ki zikrullahın sevabı yetmiş bindir.

Gizli yapılan zikrin sevabı, –her zaman, her vesileyle, şevk olsun, kıymetini bilsinler de icrâ etsinler diye kardeşlerimize söylüyorum– içten, kalbden yapılan zikrin sevabı bunun yetmiş katıdır. Yâni yetmiş binin yetmiş katı, dört milyon dokuz yüz bin oluyor.

(Innemâ yüveffe's-sâbirûne ecrâhüm bi-gayri hisâb) Ama, sadece sabredenlerin mükâfâtları bi-gayri hisab verilir. Cenâb-ı Mevlâ sabredenleri sevdiğinden, onlara sevabı artık sayıya sığmayacak şekilde, çok çok verdiğini beyan ediyor.

Ali ibn-i Hüseyin Zeyne'l-Àbidîn'den, yâni Hazret-i Hüseyin'in oğlu Ali'den (Rh.A) rivayet olunuyor ki:⁵

إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يُنَادِي مُنَادٍ
أَيْنَ الصَّابِرُونَ لِيَدْخُلُوا الْجَنَّةَ قَبْلَ الْحِسَابِ
قَالَ فَيَقُومُ عُنُقُ مِنَ النَّاسِ فَيَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ
فَيَقُولُونَ إِلَىٰ أَيْنَ يَا بَنِي آدَمَ فَيَقُولُونَ

إِلَى الْجَنَّةِ فَيَقُولُونَ وَقَبْلَ الْحِسَابِ قَالُوا
نَعَمْ قَالُوا وَمَنْ أَنْتُمْ قَالُوا نَحْنُ الصَّابِرُونَ
قَالُوا وَمَا كَانَ صَبْرُكُمْ قَالُوا صَبَرْنَا عَلَى طَاعَةِ
اللَّهِ وَصَبَرْنَا عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ حَتَّى تَوْفَّانَا
اللَّهُ قَالُوا أَنْتُمْ كَمَا قُلْتُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ
فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

(*İzâ cemea'llàhu'l-evvelîne ve'l-âhîrîn*)
“Allah-u Teâlâ Hazretleri evvelki insanları
ve sonraki insanları, yâni bütün insanları
topladığı zaman...” Nerede toplayacak?..
Ba'sü ba'de'l- mevt, sûra üfürüldükten sonra
mahşer yerinde toplayacak. (*Yünâdî münâdin*)
“O zaman bir münâdi, yâni seslenici, çağırıcı,
tellal, bağırان kişi nidâ edecek: (*Eyne's-
sâbirûne*) ‘Nerede sabreden Allah’ın sabırlı
kulları, hangileri?’ diye seslenecek mahşer
halkına; (*li-yedhulü'l-cennete kable'l-hisâb*)
‘Cennete hesapsız girsinler!’ diye seslenir.”
(*Li-yedhulü'l-cennete kable'l- hisâb*) veya (*li-
yüdhilü'l-cennete kable'l-hisâb*) olabilir. Ama
birincisi daha uygun...

---

⁵ İbn-i Ebî Hâtim, *Tefsir*, c.I, s.392, no:1402; Ali ibn-i Hüseyin RA'dan.

“—Hesapsız cennete girsinler diye sesleniyoruz, nerede Allah’ın sabırlı kulları?” diye bir münâdi seslenir.

(*Kàle feyekümü unukun mine’n-nâs*)
“İnsanlardan bazıları boyunlarını uzatırlar, (*feyetelakkà hümü’l-melâikeh*) melekler onları karşılarlar.” Sabırlılar çıksın denildiği için, bunlar çıkıyor meydana. “Melekler onları karşılarlar, karşılarına dikilirler, (*feyekülûn*) derler ki: (*İlâ eyne yâ beni âdem*) “Ey Ademoğulları, nereye gidiyorsunuz?”

(*Feyekülûn*) Sabırlı oldukları için topluluktan ayrılan bu kişiler derler ki: (*İle’l-cenneti*) “Cennete gidiyoruz.” (*Feyekülûn: Ve kable’l-hisâb*) “Hesap görmeden evvel mi gideceksiniz cennete?” (*Kâlû: Neam*) “Evet.” derler.

(*Kâlû: Ve men entüm*) “Peki siz kimlersiniz?” (*Kâlû: Nahnu’s- sâbirûn*) “Biz Allah’ın belâlarına, musibetlerine rıza gösterip, sabretmiş kullarız.”

(*Kâlû: Ve mâ kâne sabruküm*) “Neydi sizin sabrınız, hangi konudaydı?” diye melekler sorarlar. (*Kâlû: Sabernâ alâ tâati’llâh*) “Allah’a taat ve ibadetleri yapmak konusunda sabrettik, sebat ettik; gevşeklik göstermedik, nefsimizin tembelliğine fırsat vermedik... Allah’a kulluğu, ibadetleri, emirleri yapmakta vazifemizi yerine getirdik. (*Ve sabernâ an ma’sıyeti’llâh*) Allah’ın günahlarına karşı da sabrettik. Zevkli de olsa, câzibedar da olsa, çekici de olsa, tahrikkâr da olsa, biz günahlara kaymadık, onlara karşı kendimizi tuttuk;

tövbe tövbe dedik, başımızı çevirdik, bakmadık, gitmedik, yapmadık, sabrettik. (*Hattâ teveffâna'llâh*) Allah bizim ruhumuzu kabz edip vefâtımız gelinceye kadar, Allah bizi dünya hayatından ayırıncaya kadar, ölümümüz mukadder olduğu zamana kadar sabrettik.”

(*Kâlû: Entüm kemâ kultüm*) Melekler derler ki: “Evet siz söylediğiniz gibisiniz, söylediğiniz haktır. (*Üdhulü'l-cennete*) Haydi girin cennete! (*Feni'me ecrü'l-âmilîn*) İlmiyle amel eden, Allah'ın emirlerini tutan, İslâm'ı lafta bırakmayıp icraatı da yapan kullara ne mutlu!” derler.

Yâni, onlara gıpta ediyorlar, onları methediyorlar. İşte bu sebeplerden dolayı, sabrın mükâfatı çok olduğundan, müslümanın sabretmeye kendisini alıştırmayı lâzım! İbadetleri yapmakta sabretmesi, günahlardan kaçınmakta sabretmesi, bir de Cenâb-ı Hakk'ın kendisine takdir buyurduğu olaylar, vukuat karşısında; hayatında hastalık geliyor, daha başka şeyler geliyor, onlara karşı da, “Cenâb-ı Hakk'ın takdiridir.” diye sabretmesi lâzım!..

e. Şehidlere Ölüler Denilmemesi

Bundan sonraki, 154. ayet-i kerimede de buyruluyor ki:

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ

بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

(البقرة : ۱۵۴)

(*Ve lâ tekûlû li-men yuktelû fi sebîli'llâhi emvât*) “Allah yolunda, fî sebîlillâh, katlolunan, savaşta öldürülen, şehid edilen kimselere siz, ‘Bunlar ölümlerdir, ölmüşlerdir!’ demeyiniz. (*Bel ahyâün*) Aksine, bilakis onlar ölü değil, dirilerdir. (*Ve lâkin lâ teş'urûn.*) Siz onların o hayatını, ölü olmadıklarını, diri olduklarını anlayamıyorsunuz.” (Bakara, 2/154)

Bu ayet-i kerimenin sebebi nüzûlünün, Bedir Harbi'nde şehid olanlar hakkında olduğu belirtilmiş. Bedir Harbi'nde bazıları hayatını kaybedince, Medine'deki veyahut başka yerlerdeki kâfirler, münafıklar bunlar hakkında ileri geri laflar etmeye başlamışlar.

Bedir'de kaç kişi öldürülmüş?.. On dört müslüman öldürülmüş; altı tanesi muhacirlerden, sekiz tanesi de Medine-i Münevvere'nin ensarından. Bunların isimleri tefsir kitaplarında kaydedilmiş. Bunlar hakkında demişler ki, kâfirler ve münafıklar:

“—Kendilerine zulmederek bu insanlar kendilerini öldürüyorlar. Muhammed'in gönlünü yapmak için, emrini tutmak için, kendilerine zulmederek, kendilerini öldürüyorlar. Hiç bir faydası yok bunun!” gibi kâfirce bir söz söylediler.

Bunun üzerine, Cenâb-ı Hak Teâlâ Hazretleri bunların aleyhinde, bunların sözlerinin kâfirce bir söz olduğunu, yanlış ve haksız olduğunu belirtmek için, bu ayet-i kerimeyi indirdi.

Daha başka ayetlerde, meselâ Âl-i İmran Sûresi'nde de, bu Allah yolunda öldürülenlerin Cenâb-ı Hakk'ın indinde mânevî rızıklarla rızıklandırıldıkları, onların ölmedikleri, şühedâ hayatı denilen bir hayatla berhayat oldukları, hayatta oldukları bildiriliyor.

İşte kâfirler öyle dediler diye Cenâb-ı Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: *(Ve lâ tekülû)* “Siz demeyiniz ey mü'minler, siz öyle sanmayınız, *(li-men yuktelu fi sebili'llâhi)* Allah yolunda yapılan cihadda öldürülenler için, şu sözü söylemeyiniz; *(emvâtün)* ‘Onlar ölmüşlerdir demeyiniz. Yâni onlar ölmediler, onlar Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda ikrâm-ı ilâhiyyeye mazhardırlar.”

Tabii, bu Âl-i İmran'da da bildiriliyor:

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا
بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرِحِينَ بِمَا
آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ
بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

(Âl عمران: ۱۶۹-۱۷۰)

(Ve lâ tahsebenne'llezîne kutilû fi sebîlillâhi emvâtâ, bel ahyâun inde rabbihim yurzekùn. Ferihîne bimâ âtâhümu'llâhu min fadlihi ve yestebşirûne bi'llezîne lem yelhakù bihim

min halfihim ellâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûn.) [Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın! Bilakis onlar diridirler; Allah'ın lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde, Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine şehid olarak katılmamış olanlara da, hiç bir keder ve korku bulunmadığını müjdelemek isterler.] (Âl-i İmrân, 3/169-170)

Âl-i İmrân Sûresi'ndeki bu ayet-i kerimelerde, Allah yolunda öldürülenlerin nice nimetlere mazhar oldukları bildiriliyor. Bir de onların memnun ve mesrur oldukları Cenâb-ı Hakk'ın nimetleriyle ferahnâk oldukları, sevinçli oldukları belirtiliyor. Allah'ın kendilerine verdiği nimetlerden dolayı çok çok sevinçli oldukları belirtiliyor.

Ve ölmemiş olan, gazi olmuş olan, hayatta kalmış olan mü'minleri de müjdelemek istedikleri; "Ey mü'minler! Bakın biz şehid olduk, biz çok memnunuz, bu tarafta çok büyük nimetlere nail olduk. Siz de bu hususta fedâ-yı can etmekten çekinmeyin! Çok büyük faydası var, çok büyük sevabı, eciri, mükâfatı var." diye böyle müjdelemek istedikleri, Âl-i İmran'daki bu ayet-i kerimelerde belirtiliyor.

Tabii bu insanlar, bu dünyadaki her şeyi bile şu gözleriyle tam göremiyorlar, şu kulaklarıyla tam duyamıyorlar. Havâss-ı hamsenin, yâni beş duyunun zaafı var, eksiklikleri var, hududu var, tahdidi var. Yâni sınırlı bir görüş, sınırlı bir duyuş, sınırlı bir duygu...

Hatta bazı umursamadığımız, küçümsediğimiz, aşağı gördüğümüz hayvanlar, bizden daha iyi duyar, daha iyi görür. Meselâ bir baykuş, gecenin karanlığında çok daha iyi görür. Meselâ bir at, bizim duyamayacağımız sesleri, çok daha uzaklardan gelen sesleri duyar.

İnsanoğlunun dünyadaki şeyleri hissetmesi bile, hislerin sınırlı olması dolayısıyla tam değil, belli bir noktaya kadardır. Bazı şeyleri de hiç göremiyor, hissedemiyor; ama zararına uğruyor. Radyasyon gibi, şu ışınlar, bu ışınlar gibi veyahut daha başka şeyler. Zararı kendisine geliyor, öldürecek duruma ulaştırıyor, hâlâ orada o zararın olduğunu anlayamıyor insanlar.

Sonra, birtakım var olan şeyleri, fiziğin, kimyanın var dediği şeyleri göremiyor. Çünkü gözleri, kulakları onları algılayacak kadar hassas yaratılmamış; ama var.

İşte, Allah yolunda öldürülenlerin de hayatta olduğunu anlamamaları, insanların zaafındandır. Demek ki, bedenen bunlar toprağa düştüler, kanları aktı, gömüldüler filan diye, bunlar hayatlarını kaybetmiş değiller. İnsanların bir bedeni var, bir de ruhu var. Ruhun başlı başına kâim ve bedenden ayrı bir varlığı olduğu, bu ayet-i kerimeden çok güzel anlaşılıyor. Ölümden sonra da, ruhun lezzetleri alarak, nimetlere mazhar olarak bir çeşit hayatla devam ettiği, gayet güzel ifade edilmiş olduğundan, ruhun bekâsı ve müstakilen varlığı da anlaşılabilir oluyor.

Tabii Allah-u Teâlâ Hazretleri, bizi bu dünyaya bir zaman için gönderdi. Yâni, şehid olan da ölecek, savaştan kaçan da ölecek... Nasıl olsa hayatın sahibi olan insanlar, bir zaman gelecek kim

bilir nerede, nasıl, kaç yaşında, genç veya yaşlı hayatını yitirecek. Bu hayatın sonu olacak; bu kesin... Binâen aleyh, böyle dedikodu etmeye ancak kâfirler kalkışıyorlar. Yâni İslâm'a söz ulaştırmak, dil uzatmak, müslümanları caydırmak veya kendilerine bir bakıma taraftar kazanmak, haklı göstermek için böyle şeyleri yapıyorlar.

İnsanların hayatları zaten belirli; yaratıldığı zamandan, doğduğu zamandan belirli... Yâni kâfir, öyle ölüme gidenleri tenkit ediyor; haydi bakalım, kendisinin üzerinden ölümü defetsin bakalım, ölmesin, elindeyse kendisini korusun! Kendi hayatını sonsuza dek sürdürebiliyorsa, sürdürsün!.. Nasıl olsa kendisi de ölüyor. Binâen aleyh, o tenkitlerin hiç aslı yok! İnsanlar şu veya bu sebeple ölecekler. Ne mutlu güzel bir sebeple, Cenâb-ı Hakk'ın yolunda, Cenâb-ı Hakk'ın istediği bir şekilde, hayatı böyle şehid olarak son bulanlara!..

Cevat Rıfat Atilhan⁶ (Rh.A)'i, bir bayramda ziyarete gitmiştik Kızıltoprak'taki evine... O zaman üniversite öğrencisiydik. Baktık ki, bir alt katta oturuyor, alt katta camların hiç teli yok, demiri yok. Yâni bir kırılrsa, içeri hemen girecekler.

Orada arkadaşlardan birisi dedi ki:

“—Üstad! Böyle hiç tedbir yok, camlar kırılabilir. Demir yok, alt katta duruyorsunuz. Yâni, tehlikeli değil mi?” gibi bir soru sordu.

O da imanlı bir cevap verdi, yâni imanının kuvvetini gösteren güzel bir cevap verdi, dedi ki:

“—Çocuklar, ben harbde bulundum. Filistin cephesinde kıtalar arasında haber götürmek için postacı idim. Bu kıtadaki haberi öbür kıtaya götürmek için.

---

⁶ Cevat Rifat Atilhan (1892-1967) İstanbul’da doğdu. Babası Rifat Paşa Şam mutasarrıfıydı. Çocukluğunun ilk yılları Şam’da geçti. Daha sonra İstanbul’a gelerek burada ilkokula başladı. İlkokulu bitirmesinin ardından Kuleli Askeri Lisesi’ne girdi. Birinci Dünya Savaşı’nın başlaması ile birlikte Mersinli Cemal Paşa’nın emrine verilen Atilhan, Sina ve Filistin Cephelerinde bulundu. Türk Kurtuluş Savaşı’nda Zonguldak-Bartın ve Havalisi Cepheleri kumandanlığına tayin edildi. Türk Kurtuluş Savaşı’nın ardından ordudan ayrılarak yazı hayatına başladı. 1942 yılında dönemin hükümeti, bir darbenin hazırlandığı düşüncesindeydi. Atilhan’da tutuklandı ve 11 ay hapsedildi. Fevzi Çakmak’ın yaptırdığı inceleme sonucunda Atilhan serbest bırakıldı. Ancak 1952 yılında Malatya’da Ahmet Emin Yalman’a yapılan suikastin ardından tekrar tutuklandı ve 11 ay 15 gün tutuklu kaldı.

Tek parti döneminde Türkçülük ideolojisine yakın olan Atilhan, 1946 yılından itibaren İslami düşüncenin en önemli iki fikir dergisi olan Sebilürreşad ve Büyük Doğu’da yazılar yazdı. Gerek yazıları gerekse siyasal etkinliğiyle o dönemde güç kazanmakta olan İslami hareketi büyük oranda etkiledi. 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi, daha sonra 1947’de kurulan Türk Muhafazakar Partisi ve de İslam Demokrat Partisi’nin kurucuları arasındaydı. 1964 yılı Ağustos ayında Somali’de toplanan İslam Devletleri Kongresi’ne davet edildi. Kongrenin İcra Komitesi Başkanlığı’na seçildi. Bu görev onun son göreviydi. Atilhan, 4 Şubat 1967 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumdu.

Alırdım haberi çantama koyardım ve bir taraftan öbür tarafa giderken, her tarafımdan kurşunlar vızır vızır, vızır vızır, cızırdayarak, cıvıldayarak, vızıldayarak geçirdi ama, görüyorsunuz Cenâb-ı Hak öldürmeyince ölmüyor insan... Bu vakte kadar yaşadım, işte karşınızdayım!” diye söylemişti.

İllâ harbe giren herkes ölecek diye bir kural yok! İşte Bedir savaşında, 313 kişi kadar müslümanlardan 14 kişi vefat etmiş; yâni çok az bir sayı. Bir savaş oluyor, vefat edenler çok az; geriye kalanlar, muzaffer olarak dönenler çok daha fazla... Kâfirlerden öldürülenler çok daha fazla...

Bazen insan durduğu yerde vefat ediyor. Bazen bir kaza oluyor, zelzele oluyor, vefat ediyor. Binâen aleyh bütün bunlar gösteriyor ki, kâfirlerin o dedikodularının hiçbir aslı, esası yok! Ne mutlu Cenâb-ı Hakk'ın yolunda cihad edenlere ve bu uğurda şehidlik mertebesine erip canını verenlere, o ilâhi makamlara, ikramlara nâil olanlara!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri, böyle bozguncu dedikodulardan yılmayan, onlara aldanmayan, kapılmayan ve Cenâb-ı Hakk'ın yolunda emirlerini tutmak hususunda gayretini eksiltmeyen, fütur getirmeyen, fetrete düşmeyen, gevşemeyen has, hakîkî, hâlis muhlis kullardan eylesin...

Çünkü mü'min kulun başına –önümüzdeki hafta inşaallah okuyacağız– Cenâb-ı Hak çeşitli imtihanlar gönderir. Onlardan, başına gelen olaylardan dolayı fütur getirmemek lâzım! “Allah-u Teâlâ Hazretleri, imtihan için bunları gönderiyor.” deyip, Allah yolunda malıyla, canıyla gayret gösterip cihad etmek lâzım!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri böyle ömür geçirip, rızasını kazananlardan eylesin cümlemizi... Allah hepinizden razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

25. 04. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü